

Metodika

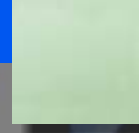
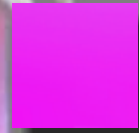
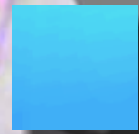
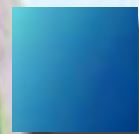
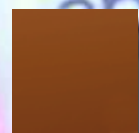
pro podporu
tvorby ŠVP
ve školských
zařízení
pro zájmové
vzdělávání

MŠMT

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NIDM

NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE

Metodika

**pro podporu tvorby školního vzdělávacího
programu ve školských zařízeních pro zájmové
vzdělávání**

2. aktualizované a rozšířené vydání

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Odbor pro mládež

Národní institut dětí a mládeže

2009

Metodiku pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání zpracovali:

Autoři metodiky:

Mgr. Jana Heřmanová, RNDr. Milan Macek, CSc.

Spoluautoři a zpracovatelé podkladových textů 1. vydání metodiky (v abecedním pořadí):

Mgr. Zdeněk Bělecký, Mgr. Vladimír Bláha, Jaroslava Gečová, Mgr. Bedřich Hájek, Mgr., Bc. Monika Janičatová, Mgr. Jitka Kačerová, Naděžda Kalábová, Mgr. Petr Kořenek, Květoslava Koudelová, Bc. Bohuslava Podolská, Mgr. Zdeněk Toušek

Koncepce 1. vydání metodiky a koordinace její přípravy:

RNDr. Milan Macek, CSc., Mgr. Jana Heřmanová, Mgr., Bc. Monika Janičatová, Mgr. Petr Kořenek, Mgr. Irena Obrušníková

Gesce přípravy metodiky:

Mgr. Irena Obrušníková

Další externí spolupracovníci 1. vydání metodiky:

PaedDr. Nad'a Hrnčířová, ředitelka Základní školy a Mateřské školy Dětenice

Recenzenti 1. vydání metodiky:

Ing. Mgr. Libor Bezděk, ředitel Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy
Jana Brdová, předsedkyně republikového výboru sekce školských výchovně vzdělávacích zařízení (školní družiny, školní kluby, střediska volného času), členka předsednictva ČMOS pracovníků školství

Autoři publikace děkují pedagogickým pracovníkům středisek volného času, školních družin a školních klubů za podnětné a cenné připomínky a ukázky ze školních vzdělávacích programů školských zařízení.

© NIDM, MŠMT, 2009

ISBN 978-80-86784-77-9

Obsah

Úvod	7
DÍL 1. PRÁVNÍ PŘEDPISY	8
1. Obecná východiska pro školní vzdělávací program	8
1.1. Vymezení některých pojmů.....	8
1.2. Zásady a cíle vzdělávání	9
1.3. Školní vzdělávací programy	10
Doporučení	10
1.4. Hodnocení školských zařízení	11
Doporučení	12
1.5. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných.....	12
1.6. Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků	13
Doporučení	13
1.7. Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků.....	14
1.8. Bezpečnost a ochrana zdraví ve školských zařízeních	14
Doporučení	14
1.9. Vnitřní řád.....	15
Doporučení	15
1.10. Výchovná opatření.....	15
1.11. Zákaz činnosti a propagace politických stran a hnutí, zákaz některé reklamy.....	16
1.12. Spolupráce škol a školských zařízení	16
2. Realizace zájmového vzdělávání.....	17
2.1. Zájmové vzdělávání	17
2.2. Činnost střediska volného času.....	18
Doporučení	18
2.3. Činnost školního klubu.....	18
Doporučení	18
2.4. Činnost školní družiny.....	19
Často kladené otázky	19
2.5. Úplata za zájmové vzdělávání ve školských zařízeních zřizovaných územními samosprávnými celky	20
Doporučení	22
Často kladené otázky	22
2.6. Financování školských zařízení zřizovaných územními samosprávnými celky	23
3. Pedagogičtí pracovníci realizující zájmové vzdělávání	23
3.1. Pedagogičtí pracovníci.....	23
3.2. Předpoklady pro výkon funkce pedagogického pracovníka	24
3.3. Ředitel školského zařízení	26
3.4. Rozsah přímé pedagogické činnosti.....	27
Často kladené otázky	29
3.5. Další vzdělávání pedagogických pracovníků	29
3.6. Odměňování pedagogických pracovníků	33
Doporučení	36
Často kladené otázky	36
4. Pedagogická dokumentace školského zařízení	37
4.1. Rozsah pedagogické dokumentace	37
4.2. Školní matrika školského zařízení a evidence účastníků.....	37
4.3. Vedení pedagogické dokumentace.....	38
Doporučení	39
Často kladené otázky	40
5. Kde najít platné předpisy.....	41
DÍL 2. VÝCHODISKA TVORBY ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	42
1. Strategické řízení	42
Příklad	44
2. Marketing	45
2.1. Marketing ve střediscích, družinách a klubech.....	45

2.2. Strategie, marketingový plán	47
Příklad	49
3. Plán tvorby školního vzdělávacího programu pro zájmové vzdělávání.....	50
3.1. Formulace kroků tvorby ŠVP.....	51
3.2. Příprava myšlenkové mapy tvorby ŠVP	51
3.3. Realizace jednotlivých kroků tvorby ŠVP	52
4. Vazba ŠVP pro zájmové vzdělávání na ŠVP pro základní vzdělávání	53
5. Klíčové a odborné kompetence v zájmovém vzdělávání	55
5.1. Klíčové kompetence účastníka zájmového vzdělávání.....	56
5.2. Odborné kompetence účastníka zájmového vzdělávání	57

DÍL 3. METODIKA TVORBY ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU59

1. Identifikační údaje (nepovinné).....	60
Příklad	60
2. Charakteristika zařízení (nepovinné)	60
3. Konkrétní cíle vzdělávání (povinné).....	61
4. Délka a časový plán vzdělávání (povinné)	64
Příklad	65
5. Formy vzdělávání (povinné)	65
6. Obsah vzdělávání (povinné).....	66
7. Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (povinné)	67
8. Podmínky pro vzdělávání nadaných účastníků (nepovinné)	68
9. Podmínky přijímání uchazečů a podmínky průběhu a ukončování vzdělávání (povinné)	69
Příklad	70
10. Popis materiálních podmínek (povinné)	71
Příklad	71
11. Popis personálních podmínek (povinné).....	71
Příklad	73
12. Popis ekonomických podmínek (povinné)	73
13. Popis podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví (povinné)	74
14. Zveřejnění školního vzdělávacího programu (povinné)	75
15. Příklady a náměty.....	75
Příklad stanovení cílů a obsahu pravidelné činnosti.....	76
Příklad stanovení obsahu a časového plánu příležitostné činnosti v družině a klubu	82
Příklad stanovení cílů, obsahu a časového plánu příležitostné činnosti v družině a klubu	82
Příklad stanovení cílů, obsahu a dokladu o ukončeném vzdělávání v oddělení sportu střediska	83
Příklad stanovení cílů a obsahu otevřené nabídky spontánních činností v klubu mládeže střediska.....	86
Náměty pro stanovení obsahu pravidelné činnosti družiny	87

DÍL 4. HODNOCENÍ VE ŠKOLSKÉM ZAŘÍZENÍ..... 88

1. Hodnocení účastníků a autoevaluace zařízení.....	88
2. Postup autoevaluace	89
Praktická doporučení	89
3. Cíle autoevaluace	90
Praktická doporučení	91
4. Portfolio účastníka.....	91

PŘÍLOHA: PŘEHLED KLÍČOVÝCH A ODBORNÝCH KOMPETENCÍ 94

1. Klíčové kompetence v předškolním vzdělávání.....	94
1.1. Kompetence k učení.....	94
1.2. Kompetence k řešení problémů	94
1.3. Komunikativní kompetence	95
1.4. Sociální a personální kompetence.....	95
1.5. Činnostní a občanské kompetence.....	95
2. Klíčové kompetence v základním vzdělávání	96
2.1. Kompetence k učení.....	96
2.2. Kompetence k řešení problémů	96
2.3. Kompetence komunikativní	97

2.4. Kompetence sociální a personální.....	97
2.5. Kompetence občanské	97
2.6. Kompetence pracovní	98
3. Klíčové kompetence pro gymnázia	98
3.1. Kompetence k učení	98
3.2. Kompetence k řešení problémů	98
3.3. Kompetence komunikativní	99
3.4. Kompetence sociální a personální.....	99
3.5. Kompetence občanská	99
3.6. Kompetence k podnikavosti	100
4. Klíčové kompetence ve středním odborném vzdělávání.....	100
4.1. Kompetence k učení.....	100
4.2. Kompetence k řešení problémů	101
4.3. Komunikativní kompetence	101
4.4. Personální a sociální kompetence	101
4.5. Občanské kompetence a kulturní povědomí.....	102
4.6. Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám.....	102
4.7. Matematické kompetence.....	103
4.8. Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.....	103
5. Příklady odborných kompetencí ve středním odborném vzdělávání.....	104
PRAMENY.....	105
O AUTORECH A SPOLUAUTORECH	107
NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE MŠMT	108
KLÍČE PRO ŽIVOT	109

Úvod

Vážené kolegyně, vážení kolegové,
ze školních družin, školních klubů a středisek volného času,

ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon) [1] vychází, že si tvoříte svůj vlastní školní vzdělávací program školského zařízení pro zájmové vzdělávání. Máte tedy **jedinečnou příležitost** reagovat na změny, které se kolem nás každý den odehrávají a které zásadním způsobem mění potřeby nás všech, tedy i našich dětí, žáků, studentů a dalších účastníků zájmového vzdělávání. Každý den slyšíme o kreativitě, inovaci, flexibilitě, vysoké odbornosti, profesionálním přístupu, jazykové vybavenosti, schopnosti pracovat s nejmodernějšími technologiemi, ale také o osobní i občanské odpovědnosti, smyslu pro týmovou spolupráci, komunikačních dovednostech, schopnosti řešit problémové situace, o reprezentativním vystupování a jednání. Každý den si i díky hrozcí nezaměstnanosti stále více uvědomujeme potřebu celoživotního vzdělávání a ptáme se, zda jsme pro život vybaveni takovými klíčovými a odbornými kompetencemi (znalostmi, schopnostmi, dovednostmi), abychom dovedli během života reagovat na měnící se skutečnost, naše i společenské potřeby. **Získání a rozvoj klíčových a odborných kompetencí** se tak mohou stát pojítkem mezi školními vzdělávacími programy škol a školských zařízení pro zájmové vzdělávání a zaměstnavateli.

Školní vzdělávací program umožňuje **výrazně profilovat školské zařízení podle zájmů a potřeb** a současně navazovat na školní vzdělávací program vaší školy (ve školní družině, školním klubu) nebo na školní vzdělávací programy vašich partnerských škol (ve středisku volného času), a tím dále rozvíjet vzdělávání dětí, žáků, studentů, pedagogických pracovníků a dalších účastníků v souladu se vzdělávací politikou obce, města, kraje a České republiky.

Tato publikace vychází z Metodiky pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání vydané Národním institutem dětí a mládeže v roce 2007 [48], aktualizuje ji a rozšiřuje. Jejím cílem je, aby byla vaším pomocníkem či rádcem při vytváření, změnách či hodnocení vašeho školního vzdělávacího programu.

Jednotlivé díly této metodiky obsahují náměty pro tvorbu školního vzdělávacího programu pro zájmové vzdělávání ve školní družině, školním klubu a středisku volného času. Přidali jsme i několik obecných informací, které považujeme za důležité pro jeho zpracování. Naše návrhy a doporučení, doplněná konkrétními ukázkami, nejsou určeny k převzetí, ale k inspiraci. Nechceme vám nic vnucovat a připravit vás tak o možnost vlastní tvořivé práce, neboť každé školské zařízení je svébytné a jeho školní vzdělávací program nemůže nikdo vytvořit lépe než vy sami. Pokud vám tato příručka usnadní práci, splnila svůj účel.

Autoři publikace

Díl 1. Právní předpisy

Dle stavu k 15. 10. 2009

1. Obecná východiska pro školní vzdělávací program

1.1. Vymezení některých pojmů

Vzdělávací soustavu v České republice tvoří školy a školská zařízení podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů [1], dále jen „**školský zákon**“. Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství, zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby podle školského zákona nebo jako příspěvkové organizace podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů [2]. Tato publikace je určena především pedagogickým pracovníkům, kteří jsou zaměstnanci příspěvkových organizací vykonávajících činnost školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Pro zaměstnance ostatních právnických osob se použije přiměřeně.

Právnická osoba, tedy například příspěvková organizace zřízená krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, může vykonávat činnost:

- školy nebo školského zařízení,
- školy a školského zařízení současně,
- více škol nebo školských zařízení současně.

Činnost školy i činnost školského zařízení jsou z hlediska školského zákona rovnocenné činnosti, každá má školským zákonem stanovena svá specifika. Pokud příspěvková organizace vykonává současně více činností, musí splnit všechna zákonná ustanovení pro každou činnost zvlášť. Ředitel příspěvkové organizace je ředitelem všech škol a školských zařízení, jejichž činnost tato právnická osoba vykonává.

Školský zákon používá pojem „**vzdělávání**“ jako legislativní zkratku, přitom se tímto pojmem rozumí **výchova a vzdělávání**.

Školský zákon používá pro označení osob účastnících se zájmového vzdělávání označení dítě, žák, student nebo účastník. Tyto osoby nejsou ve školském zákonu a souvisejících vyhláškách určeny věkem, ale pouze účastí ve vzdělávání:

- **dítě** je osoba účastnící se předškolního vzdělávání nebo navštěvující přípravné třídy základní školy (na rozdíl například od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů [23] nebo zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů [28], kde je vymezení výrazně širší – nezletilé děti, zletilé děti nebo sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte [29] – dítě je lidská bytost mladší 18 let),
- **žák** je osoba účastnící se základního nebo středního vzdělávání,
- **student** je osoba účastnící se vyššího odborného vzdělávání,
- **účastník** zájmového vzdělání je blíže specifikován ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání [3], dále jen „**vyhláška o zájmovém vzdělávání**“. Podle ní jsou účastníky zájmového vzdělávání děti, žáci a studenti; účastníky mohou být také pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků, popřípadě další fyzické osoby.

Tento způsob vymezení má celou řadu důsledků, např. školní vzdělávací program je určen účastníkům zájmového vzdělávání, práva a povinnosti školský zákon uvádí pouze pro žáky,

studenty a zákonné zástupce dětí a nezletilých žáků, úplata ze sociálních důvodů může být snížena za podmínek stanovených vyhláškou o zájmovém vzdělávání jen dítěti, žákovi nebo studentovi, úplata z důvodu účasti ve více činnostech může být podle této vyhlášky snížena každému účastníkovi.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [4], dále jen „**zákon o pedagogických pracovnících**“, upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém. Vzhledem k účelu této publikace bude problematika pedagogických pracovníků zúžena jen na pedagogické pracovníky realizující zájmové vzdělávání ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání.

Školský zákon svěřil řediteli školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, rozhodování o právech a povinnostech v oblasti státní správy. Ředitel při tomto rozhodování postupuje podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů [5]. Ředitel školského zařízení pro zájmové vzdělávání tímto způsobem rozhoduje jen o podmíněném vyloučení a vyloučení žáka nebo studenta ze školského zařízení.

1.2. Zásady a cíle vzdělávání

Vzdělání je podle školského zákona veřejnou službou. Vzdělání je založeno na těchto zásadách:

- a) rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
- b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,
- c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
- d) bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- e) svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
- f) zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
- g) hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy,
- h) možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.

Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména:

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,

- g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.

1.3. Školní vzdělávací programy

Vzdělávání v jednotlivé škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů. Pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Pro vzdělávání ve školských zařízeních se rámcové vzdělávací programy nevydávají.

Školní vzdělávací program pro vzdělávání ve školském zařízení, tedy pro vzdělání, pro něž není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví zejména:

- konkrétní cíle vzdělávání,
- délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání,
- podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván,
- popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.

To znamená, že školský zákon stanovuje nejmenší přípustný obsah školního vzdělávacího programu a předpokládá, že bude dle místních specifik dále doplňován a rozšiřován.

Školní vzdělávací program vydává ředitel školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel zveřejní na přístupném místě ve školském zařízení. Do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů [30] tím není dotčeno.

Doporučení

V případě, že právnická osoba vykonává činnost více škol a školských zařízení, lze školní vzdělávací program pro zájmové vzdělávání vydat jako samostatný dokument nebo jako samostatnou část společného dokumentu s ostatními školními vzdělávacími programy.

Nad rámec stanovený školským zákonem do školního vzdělávacího programu doplnit identifikační údaje o právnické osobě vykonávající činnost školského zařízení.

Ve školním vzdělávacím programu školského zařízení stanovit, které klíčové a odborné kompetence si účastníci zájmového vzdělávání vytvoří.

Ve školním vzdělávacím programu stanovit podmínky pro vzdělávání nadaných účastníků činnosti.

Ve školním vzdělávacím programu školského zařízení stanovit očekávané výstupy vymezující předpokládanou způsobilost využívat osvojené poznatky v praktických situacích a v běžném životě.

S ohledem na bezpečnost účastníků činnosti ve školním vzdělávacím programu stanovit nejvyšší počet účastníků na jednoho pedagogického pracovníka při jednotlivých druzích vykonávané činnosti.

Jako nutnou podmínku přijímání uchazečů stanovit ve školním vzdělávacím programu i nejnížší a nejvyšší počet přijímaných uchazečů.

Jako nutnou podmínku pro přijetí uchazeče a jeho účast v zájmovém vzdělávání stanovit ve školním vzdělávacím programu povinnost placení úplaty ve stanovených termínech, pokud je tato úplata vybírána.

Jako nutnou podmínku pro přijetí zletilého účastníka zájmového vzdělávání, který není podle školského zákona považován za žáka nebo studenta, ve školním vzdělávacím programu stanovit poskytnutí osobních údajů pro jeho evidenci v rozsahu stanoveném vnitřním řádem školského zařízení, nejvýše však v rozsahu údajů zapisovaných o dítěti, žákovi nebo studentovi do školní matriky školského zařízení.

Jako nutnou podmínku pro přijetí zletilého účastníka zájmového vzdělávání, který není podle školského zákona považován za žáka nebo studenta, stanovit ve školním vzdělávacím programu jeho závazek dodržovat povinnosti v rozsahu stanoveném § 22 školského zákona.

V popisu ekonomických podmínek ve školním vzdělávacím programu uvést pravidla pro snížení nebo prominutí úplaty, pokud je toto snížení nebo prominutí úplaty podle § 11 odst. 2 a 3 vyhlášky o zájmovém vzdělávání, poskytováno.

V popisu ekonomických podmínek ve školním vzdělávacím programu uvést pravidla pro stanovení úplaty v případě, že účastník se ke konkrétnímu zájmovému vzdělání přihlásí v jeho průběhu a pravidla pro vrácení části úplaty, pokud účastník činnost předčasně ukončí v průběhu zájmového vzdělávání.

1.4. Hodnocení školských zařízení

Hodnocení vzdělávání ve školských zařízeních provádí **Česká školní inspekce**, její úkoly jsou ale mnohem širší. Česká školní inspekce v rámci inspekční činnosti

- a) získává a analyzuje informace o vzdělávání dětí, žáků a studentů, o činnosti škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy, výstupem je tematická zpráva,
- b) zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, a to podle příslušných školních vzdělávacích programů, výstupem je inspekční zpráva,
- c) zjišťuje a hodnotí naplnění školního vzdělávacího programu a jeho soulad s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem (pokud je vydán, pro zájmové vzdělávání se rámcový vzdělávací program nevydává), výstupem je inspekční zpráva,
- d) vykonává státní kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb. Státní kontrolu vykonává podle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů [6], výstupem je protokol,
- e) vykonává veřejnosprávní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů [7], výstupem je protokol.

Inspekční činnost vykonávají na základě písemného pověření ústředním školním inspektorem nebo jím pověřenou osobou školní inspektoři, kontrolní pracovníci a přizvané osoby. Školní inspektoři se prokazují průkazem školního inspektora opatřeným státním znakem České republiky. Kontrolní pracovníci se prokazují průkazem kontrolního pracovníka opatřeným státním znakem České republiky. Přizvané osoby se prokazují občanským průkazem.

Inspekční zpráva obsahuje hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a dále jména, příjmení a podpisy školních inspektorů, kontrolních pracovníků a přizvaných osob. Obsah inspekční zprávy projednají školní inspektoři a kontrolní pracovníci s ředitelem školy nebo školského zařízení. Projednání a převzetí inspekční zprávy potvrdí ředitel školy nebo školského zařízení podpisem. Připomínky k obsahu inspekční zprávy může ředitel školy nebo školského zařízení podat České školní inspekci do 14 dnů po jejím převzetí. Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce bez zbytečného odkladu zřizovateli a školské radě. Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve škole nebo školském zařízení, jichž se týká, a v příslušném inspektorátu České školní inspekce.

Při hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a školských služeb vychází Česká školní inspekce ze zásad a cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem, přičemž základním kritériem hodnocení je zejména účinnost podpory rozvoje osobnosti dítěte, žáka a studenta a dosahování cílů vzdělávání ze strany škol a školských zařízení. Kritéria hodnocení předkládá ministerstvu ke schválení. Schválená kritéria hodnocení ministerstvo zveřejňuje.

Tematickou zprávu vydává Česká školní inspekce na základě shrnutí poznatků získaných z inspekční činnosti v určitém tematickém okruhu a jejich analýzy. Tematická zpráva se po jejím zpracování bez zbytečného odkladu zveřejňuje.

Inspekční činnost Česká školní inspekce vykonává na základě plánu hlavních úkolů na příslušný školní rok, který schvaluje ministr školství, mládeže a tělovýchovy na návrh ústředního školního inspektora. Inspekční činnost se dále provádí na základě podnětů, stížností a petic, které svým obsahem spadají do působnosti České školní inspekce. V případě inspekční činnosti konané na základě stížnosti prošetřuje Česká školní inspekce jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti a výsledek šetření předává zřizovateli k dalšímu řízení. Zřizovatel informuje Českou školní inspekci o vyřízení stížnosti a o případných opatřeních přijatých k nápravě.

Hodnocení školy a školského zařízení, podle § 12 odst. 5 školského zákona, může provádět také jejich **zřizovatel** podle kritérií, která předem zveřejní. Jiné podmínky pro toto hodnocení nejsou ve školském zákoně stanoveny. Je tedy zcela věcí zřizovatele, kdy kritéria stanoví a jaká tato kritéria budou, nutnou podmínkou je ale jejich zveřejnění předem. Hodnocení zřizovatele je nutné odlišit například od kontroly hospodaření příspěvkové organizace, kterou zřizovatel provádí podle zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů [2].

Doporučení

Kritéria, podle kterých bude činnost školského zařízení hodnocena zřizovatelem, zaměřit zejména na naplňování cílů zájmového vzdělávání a na realizaci školního vzdělávacího programu školského zařízení.

Nad rámec požadovaný školským zákonem každoročně provádět vlastní hodnocení naplňování školního vzdělávacího programu pro zájmové vzdělávání. Zprávy o činnosti školského zařízení přiměřeným způsobem zveřejňovat.

1.5. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných

Školský zákon upravuje podmínky pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, pro ostatní účastníky vzdělávání školský zákon podmínky neupravuje. Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

Zdravotním postižením je mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Zdravotním znevýhodněním je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Sociálním znevýhodněním je

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
- b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
- c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky.

Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení, většinou se jedná o pedagogicky-psychologické poradny.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění.

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou, ve školském zařízení toto právo zaručeno nemají. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

Ke vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů § 17 školského zákona konstatuje, že školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání¹ dětí, žáků a studentů. Hlavní nositelé tohoto úkolu jsou ale školy. Ze školských zařízení pro zájmové vzdělávání mají střediska volného času v § 111 odst. 2 uloženo se podílet na další péči o nadané děti, žáky a studenty.

1.6. Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

Školský zákon v § 21 upravuje práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků ve školách a školských zařízeních. Práva ostatních účastníků vzdělávání školský zákon neupravuje. Žáci a studenti ve školských zařízeních mají právo

- a) na vzdělávání a školské služby podle školského zákona,
- b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
- c) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,
- d) na informace a poradenskou pomoc školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

Práva uvedená v předcházejícím odstavci, s výjimkou písmene a), mají také zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků. Na informace podle předcházejícího odstavce písmene b) mají v případě zletilých žáků a studentů právo také jejich rodiče, popřípadě osoby, které vůči zletilým žákům a studentům plní vyživovací povinnost.

Doporučení

Nad rámec stanovený školským zákonem přiznávat práva podle § 21 školského zákona i ostatním zletilým účastníkům zájmového vzdělávání, kteří nejsou podle školského zákona považováni za žáky nebo studenty.

¹ **nadání** - souhrn schopností určitého druhu, které umožňuje nadprůměrné či pozoruhodné výkony, zvláště rozvinutý souhrn schopností umožňující vynikající výkony se označuje jako talent, dle psychologie osobnosti se řadí mezi výkonové vlastnosti osobnosti

1.7. Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

Školský zákon v § 22 stanovuje povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků ve školách a školských zařízeních. Povinnosti ostatních účastníků vzdělávání školský zákon nestanovuje. Žáci a studenti ve školských zařízeních jsou povinni

- a) řádně docházet do školského zařízení a řádně se vzdělávat,
- b) dodržovat vnitřní řád a předpisy a pokyny školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a vnitřním řádem.

Zletilí žáci a studenti jsou dále povinni

- a) informovat školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- b) oznamovat školskému zařízení údaje požadované pro školní matriku školského zařízení a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka a studenta, a změny v těchto údajích.

Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školského zařízení,
- b) na vyzvání ředitele školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- c) informovat školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- d) oznamovat školskému zařízení údaje požadované pro školní matriku školského zařízení a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.

1.8. Bezpečnost a ochrana zdraví ve školských zařízeních

Školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinna přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

Školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví je nutné vycházet z obecně platných předpisů. Lze využít i metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 37 014/2005-25 ze dne 22. 12. 2005 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy [19], který pro školská zařízení zřizovaná krajem, obcí nebo svazkem obcí není závazný, může však posloužit jako vzor.

Školská zařízení jsou povinna vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Podrobnosti stanoví vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů [20].

Doporučení

Při stanovování podmínek pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů využívat metodický pokyn MŠMT č. j. 37 014/2005-25 ze dne 22. 12. 2005 k zajištění

bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Shodná pravidla, která školské zařízení stanoví pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb přiměřeně stanovit i pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví ostatních účastníků zájmového vzdělávání, kteří podle školského zákona nejsou považováni za děti, žáky nebo studenty.

1.9. Vnitřní řád

Vnitřní řád je důležitý dokument, který vydává ředitel školského zařízení. Vnitřní řád, upravuje

- a) podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky,
- b) provoz a vnitřní režim školského zařízení,
- c) podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí,
- d) podmínky zacházení s majetkem školského zařízení ze strany dětí, žáků a studentů,
- e) způsob evidence účastníků pro jednotlivé formy vzdělávání.

Vnitřní řád zveřejní ředitel na přístupném místě ve školském zařízení, prokazatelným způsobem s ním seznámí zaměstnance, žáky a studenty školského zařízení a informuje o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků.

Školský zákon předpokládá, že ředitel ve vnitřním řádu upraví záležitosti dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců, neukládá povinnost obdobným způsobem upravit záležitosti ostatních účastníků vzdělávání.

Doporučení

V případě, že právnická osoba vykonává činnost více škol a školských zařízení, vnitřní řád vydat jako samostatný dokument nebo jako samostatnou část společného dokumentu s ostatními školními řády a vnitřními řády.

Způsob evidence účastníků pro jednotlivé formy zájmového vzdělávání podle § 15 vyhlášky o zájmovém vzdělávání stanovit ve vnitřním řádu tak, aby pro statistické účely byly u zájmového vzdělávání ve formě podle § 2 písm. a), d), e) a f) vyhlášky o zájmovém vzdělávání zjistitelné nejméně počty dětí, žáků, studentů a ostatních účastníků tohoto zájmového vzdělávání, a trvání jejich účasti v zájmovém vzdělávání.

Ve vnitřním řádu stanovit povinnost placení úplaty ve stanovených termínech, pokud je tato úplata vybírána, neuhrazení této úplaty ani v náhradním termínu posuzovat, jako by účastník vzdělávání zanechal dnem následujícím po dni, kdy měl v náhradním termínu úplatu uhradit.

Ustanovení vnitřního řádu, nad rámec zplnomocnění stanovený školským zákonem, přiměřeně vztáhnout na všechny účastníky zájmového vzdělávání, včetně těch, kteří podle školského zákona nejsou považováni za děti, žáky nebo studenty.

1.10. Výchovná opatření

Výchovnými opatřeními jsou pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Kázeňským opatřením je podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají pro

žáka nebo studenta právní důsledky. Pochvaly, jiná ocenění a další kázeňská opatření může udělit či uložit ředitel školy nebo školského zařízení.

Ředitel školského zařízení může v případě závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka nebo studenta ze školského zařízení. V rozhodnutí o podmíněném vyloučení stanoví ředitel školského zařízení zkušební lhůtu, a to nejdéle na dobu jednoho roku. Dopustí-li se žák nebo student v průběhu zkušební lhůty dalšího zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo vnitřním řádem, může ředitel školského zařízení rozhodnout o jeho vyloučení.

Zvláště hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči pracovníkům školského zařízení se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem.

O podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka či studenta rozhodne ředitel školského zařízení do dvou měsíců ode dne, kdy se o provinění žáka nebo studenta dozvěděl, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy se žák nebo student provinění dopustil, s výjimkou případu, kdy provinění je klasifikováno jako trestný čin podle zvláštního právního předpisu. Žák nebo student přestává být žákem nebo studentem školského zařízení dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení, nestanoví-li toto rozhodnutí den pozdější.

Podmíněné vyloučení nebo vyloučení žáka či studenta probíhá ve správním řízení podle správního řádu. Odvolacím orgánem proti správnímu rozhodnutí je krajský úřad. Vyloučením nezanká občanskoprávní vztah mezi právnickou osobou a vyloučeným žákem či studentem, případně zákonnými zástupci nezletilého žáka. Je proto povinností právnické osoby vykonávající činnost školského zařízení se s tímto účastníkem vzdělávání vypořádat například vrácením části úplaty.

1.11. Zákaz činnosti a propagace politických stran a hnutí, zákaz některé reklamy

Ve školách a školských zařízeních není povolena činnost politických stran a politických hnutí ani jejich propagace.

Ve školách a školských zařízeních není povolena reklama, která je v rozporu s cíli a obsahem vzdělávání, a reklama a prodej výrobků ohrožujících zdraví, psychický nebo morální vývoj dětí, žáků a studentů nebo přímo ohrožujících či poškozujících životní prostředí.

1.12. Spolupráce škol a školských zařízení

Právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, která hodlá uskutečňovat projekt financovaný z prostředků Evropské unie, jehož předmětem je podpora kvality, rozvoje nebo dostupnosti vzdělávání a školských služeb podle školského zákona, dále jen „předkladatel projektu“, může uzavírat s ostatními právnickými osobami vykonávajícími činnost školy nebo školského zařízení a dalšími osobami oprávněnými k výkonu činnosti související s předmětem projektu, dále jen „partner“ smlouvy o partnerství. Smlouvou o partnerství se partner zavazuje podílet se svým jménem a na svůj účet na uskutečňování projektu a předkladatel projektu se zavazuje poskytnout partnerovi finanční prostředky, které na projekt obdrží, ve výši odpovídající podílu partnera na uskutečňování projektu. Smlouva o partnerství obsahuje zejména:

- a) určení projektu, jehož se smlouva týká,
- b) obsah a rozsah činností, jimiž se partner bude na projektu podílet,
- c) výši finančních prostředků, které předkladatel projektu partnerovi na realizaci projektu poskytne, a pravidla vyúčtování poskytnutých prostředků,

- d) pravidla, podle nichž může smluvní strana kontrolovat plnění závazků ze smlouvy druhou smluvní stranou,
- e) pravidla hodnocení výsledků plnění smlouvy,
- f) možnosti vypovězení smlouvy smluvními stranami.

Smlouvou o partnerství mohou být dohodnuta pravidla uzavírání smluv o partnerství týkajících se téhož projektu předkladatelem projektu s dalšími partnery, popřípadě může být uzavírání těchto smluv výslovně vyloučeno. Smlouva o partnerství musí mít písemnou formu, jinak je neplatná. Je-li smluvní stranou právnická osoba zřizovaná státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, je podmínkou platnosti smlouvy také doložka osvědčující souhlas zřizovatele s tím, aby právnická osoba smlouvu o partnerství uzavřela.

Na uzavírání smluv o partnerství a právní vztahy z těchto smluv se nevztahuje právní úprava veřejných zakázek podle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů [21]. Možnosti spolupráce podle zvláštních právních předpisů, například podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů [22], tím nejsou dotčeny.

2. Realizace zájmového vzdělávání

2.1. Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání poskytuje podle ustanovení § 111 školského zákona účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Pojmem vzdělávání se označuje současně vzdělávání a výchova. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech.

Střediska volného času se dále podílejí na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků.

Zájmové vzdělávání lze podle vyhlášky o zájmovém vzdělávání [3] uskutečňovat zejména těmito formami:

- a) příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,
- b) pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,
- c) táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,
- d) osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů,
- e) individuální prací, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, nebo
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností.

Vyhláška o zájmovém vzdělávání předpokládá, že výčet výše uvedených forem zájmového vzdělání není uzavřený a zájmové vzdělávání lze realizovat i jinými formami, např. formou příměstského tábora s přenocováním apod.

2.2. Činnost střediska volného času

Činnost střediska volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.

Středisko volného času má tyto typy:

- a) dům dětí a mládeže, který uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání,
- b) stanice zájmových činností zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání.

Středisko volného času zpravidla vykonává činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.

Činnost střediska volného času je určena pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky, popřípadě další osoby, a to bez ohledu na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky. O přijetí účastníka k činnosti střediska ve formě zájmového vzdělávání uvedené v čl. 2.1. pod písmeny b) nebo c) se rozhoduje na základě písemné přihlášky. Rozhodování o přijetí zájemce k činnosti se neřídí správním řádem, o přijetí či nepřijetí zájemce rozhoduje ředitel podle podmínek stanovených školním vzdělávacím programem.

Středisko volného času může dále poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením. Tuto pomoc může poskytovat za úplatu nebo zdarma, pomoc ale nesmí mít charakter daru, jehož poskytování, až na výjimky z fondu kulturních a sociálních potřeb, zakazuje § 37 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů [2].

Školský zákon ani vyhláška o zájmovém vzdělávání nikterak nevymezují vztahy k dalším subjektům, například občanským sdružením. Tyto vztahy se proto řídí obecně platnými předpisy, například občanským zákoníkem [23].

Doporučení

Ve středisku volného času v písemné přihlášce k zájmovému vzdělávání účastníků, kteří jsou žáky základní školy, nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, požadovat sdělení zákonných zástupců účastníka o způsobu odchodu účastníka po ukončení zájmového vzdělávání.

2.3. Činnost školního klubu

Školní klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Školní klub vykonává činnost ve dnech školního vyučování. Školní klub může vykonávat činnost i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování, a to včetně školních prázdnin. Činnost školního klubu se uskutečňuje především formami zájmového vzdělávání uvedenými v čl. 2.1. pod písmeny a), b) a f).

Činnost školního klubu je určena přednostně pro žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem může být i žák prvního stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny.

O přijetí účastníka k činnosti školního klubu ve formě zájmového vzdělávání uvedené v čl. 2.1. pod písmeny b) nebo c) se rozhoduje na základě písemné přihlášky. Rozhodování o přijetí zájemce k činnosti se neřídí správním řádem, o přijetí či nepřijetí zájemce rozhoduje ředitel podle podmínek stanovených školním vzdělávacím programem.

Doporučení

Ve školním klubu v písemné přihlášce k zájmovému vzdělávání účastníků, kteří jsou žáky základní školy, nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících

ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, požadovat sdělení zákonných zástupců účastníka o způsobu odchodu účastníka po ukončení zájmového vzdělávání.

2.4. Činnost školní družiny

Školní družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Školní družina vykonává činnost ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit činnost školní družiny v době školních prázdnin. Školní družina může vykonávat činnost pro účastníky, nebo účastníky a jejich zákonné zástupce, i ve dnech pracovního volna.

Školní družina organizuje zájmové vzdělávání především pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce. Činnost školní družiny se uskutečňuje formami zájmového vzdělávání uvedenými v čl. 2.1. pod písmeny a), b) a f). Školní družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování.

Činnost školní družiny je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti školního klubu. Činností vykonávaných školní družinou ve formách zájmového vzdělávání uvedených v čl. 2.1. pod písmeny a) a f) se mohou účastnit i žáci, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do školní družiny.

O přijetí účastníka k činnosti školní družiny ve formě uvedené v čl. 2.1. pod písmenem b) se rozhoduje na základě písemné přihlášky; její součástí je písemné sdělení zákonných zástupců účastníka o rozsahu docházky a způsobu odchodu účastníka z družiny. Rozhodování o přijetí zájemce k činnosti se neřídí správním řádem, o přijetí či nepřijetí zájemce rozhoduje ředitel podle podmínek stanovených školním vzdělávacím programem.

Účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení. Oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků. Je-li oddělení tvořeno pouze žáky se zdravotním postižením, je počet žáků v oddělení shodný s počtem žáků ve třídě školy samostatně zřízené pro tyto žáky podle zvláštního právního předpisu. V oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením.

Ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

Často kladené otázky

FAQ²: Za jakých podmínek je možné, stejně jako ve třídě, zvýšit počet účastníků činnosti v oddělení školní družiny nad 30?

Oddělení školní družiny, z pohledu vyhlášky o zájmovém vzdělávání, je pouze administrativní jednotka. Tato vyhláška stanoví, že oddělení školní družiny se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků. Ani vyhláška o zájmovém vzdělávání, ani školský zákon nestanovují spodní hranici pro počet účastníků v oddělení školní družiny, na druhou stranu ani neumožňují uvedenou hranici 30 účastníků překročit. Výjimkou je oddělení tvořené pouze žáky se zdravotním postižením. Spodní mez počtu účastníků v oddělení stanovuje ředitel, horní mez počtu účastníků překročit nelze. Počet oddělení ve školní družině není stanoven obecně platnými předpisy, obecně platné předpisy ani nestanoví, že každé oddělení má svého vychovatele, svoji vlastní klubovnu apod., vše je ponecháno na rozhodnutí ředitele. Vyhláška o zájmovém vzdělávání ani nepředpokládá, že by zájmové vzdělávání bylo organizováno jen v rámci oddělení, i když tuto možnost nevyklučuje. Na počtu oddělení ve školní družině je závislý

² Frequently asked question - často kladená otázka.

pouze rozsah přímé pedagogické činnosti vedoucího vychovatele školní družiny a ředitele nebo zástupce ředitele školní družiny.

2.5. Úplata za zájmové vzdělávání ve školských zařízeních zřizovaných územními samosprávnými celky

Zájmové vzdělávání je poskytováno zpravidla za úplatu. Splatnost úplaty stanoví ředitel tak, aby byla úplata splatná nejpozději před ukončením účasti v dané činnosti. Úplatu může ředitel rozdělit do více splátek. Výše úplaty se stanovuje rozpočtem nebo podle průměrných skutečných neinvestičních výdajů na účastníka v uplynulém kalendářním roce ve stejné nebo obdobné činnosti, nezahrnují se výdaje poskytované ze státního rozpočtu na

- platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd,
- odměny za pracovní pohotovost,
- odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- odstupné,
- úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění,
- příděly do fondu kulturních a sociálních potřeb,
- ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů,
- nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených,
- učební pomůcky,
- výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

Výše úplaty ve středisku volného času se stanoví podle těchto pravidel:

Je-li výše úplaty stanovena rozpočtem, nesmí rozpočtované příjmy na účastníka překročit rozpočtované výdaje na účastníka o více než 80 %. V ostatních případech nesmí výše úplaty překročit 180 % průměrných skutečných neinvestičních výdajů na účastníka v uplynulém kalendářním roce ve stejné nebo obdobné činnosti. Do rozpočtovaných výdajů, popřípadě do skutečných neinvestičních výdajů se nezahrnují výdaje poskytované ze státního rozpočtu.

Výše úplaty ve školním klubu se stanoví podle těchto pravidel: Je-li výše úplaty stanovena rozpočtem, nesmí rozpočtované příjmy na účastníka překročit rozpočtované výdaje na účastníka o více než 50 %. V ostatních případech nesmí výše úplaty překročit 150 % průměrných skutečných neinvestičních výdajů na účastníka v uplynulém kalendářním roce ve stejné nebo obdobné činnosti. Do rozpočtovaných výdajů, popřípadě do skutečných neinvestičních výdajů se nezahrnují výdaje poskytované ze státního rozpočtu.

Výše úplaty ve školní družině se stanoví podle těchto pravidel:

Je-li výše úplaty stanovena rozpočtem, nesmí rozpočtované příjmy na účastníka překročit rozpočtované výdaje na účastníka o více než 20 %. V ostatních případech nesmí výše úplaty překročit 120 % průměrných skutečných neinvestičních výdajů na účastníka v uplynulém kalendářním roce ve stejné nebo obdobné činnosti. Do rozpočtovaných výdajů, popřípadě do skutečných neinvestičních výdajů se nezahrnují výdaje poskytované ze státního rozpočtu.

Vyhláška o zájmovém vzdělávání stanovuje závazně pouze horní hranici pro stanovení výši úplaty za zájmové vzdělávání. Výše úplaty proto může být stanovena v poměrně širokém rozmezí od zájmového vzdělávání poskytovaného zdarma až po zájmové vzdělávání poskytované za úplatu do výše vyhláškou stanovené horní hranice.

Nutno konstatovat, že rozpočet pro stanovení výše úplaty rozpočtem není zcela totožný s rozpočtem akce. Rozpočet pro stanovení výše úplaty porovnává pouze příjmy od účastníků činnosti na jedné straně a neinvestiční výdaje, na které nebudou použity prostředky ze státního rozpočtu na druhé straně. Rozpočet akce porovnává celkové příjmy a celkové výdaje. Rozdíl mezi oběma rozpočty je například dobře patrný v případě, že výše úplaty nepokrývá všechny

náklady spojené s realizací tohoto vzdělávání (je nižší než 100 % předpokládaných nákladů) a rozdíl je kryt z jiných zdrojů (vlastní výnosy, dary, příspěvek zřizovatele apod.). Tyto další příjmy je nutné do rozpočtu akce uvést. Příklad formuláře, který umožňuje současně vytvořit rozpočet akce a rozpočet pro stanovení výše úplaty rozpočtem ukazuje následující tabulka s příkladem:

Pomocné výpočty				Výdaje akce ze státního příspěvku	
Výdaje na odměny z DPP, DPČ				Odměny z DPP a DPČ hrazené ze st. přísp.	2 000,00
Funkce	Odměna	Počet osob	Celkem	Odvozy z dohod o pracovní činnosti	
Ped. prac.	2 000,00	3	6 000,00		
			0,00		
			0,00	Výdaje akce z úplaty a ostatních zdrojů	
			0,00	Odměny z DPP a DPČ hrazené z vl. zdrojů	4 000,00
Příjmy z úplaty účastníků				Odvozy z dohod o pracovní činnosti	
Kategorie	Úplata	Počet osob	Celkem	Pobyt	53 000,00
Děti	2 000,00	20	40 000,00	Doprava	12 000,00
Rodiče	2 500,00	15	37 500,00	Materiál	8 000,00
			0,00	Služby	
Příjmy akce				Pojištění účastníků	1 000,00
Hrazeno ze státního příspěvku			2 000,00		
Úplata od účastníků akce celkem			77 500,00		
Účelový dar			5 000,00		
				Rezerva	4 500,00
Příjmy akce celkem			84 500,00	Výdaje akce celkem	84 500,00
Příjmy na účastníka (bez st. příspěvku)/ výdaje na účastníka (bez rezervy)					105,77%

Z tabulky jsou patrné některé další důsledky plynoucí z vyhlášky o zájmovém vzdělávání, například:

- úplata nemusí být pro všechny účastníky stanovena ve stejné výši, může být diferencována podle věku, předpokládaných nákladů na jednotlivé kategorie účastníků apod. (viz část formuláře „Příjmy z úplaty účastníků“),
- je možné rozhodnout, ze kterého zdroje budou jednotlivé náklady hrazeny, je však nutné dodržet pravidla, která platí pro použití jednotlivých zdrojů,
- odměna externím pedagogickým pracovníkům může být hrazena z příspěvku ze státního rozpočtu nebo z příjmů od účastníků, nebo z jiných zdrojů, obdobně by bylo možné postupovat s výdaji na platy, tato položka je ale usměrňována nařízením vlády č. 447/2000 Sb., o způsobu usměrňování výše prostředků vynakládaných na platy a na odměny za pracovní pohotovost zaměstnanců odměňovaných podle zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech [24],
- vyhláška o zájmovém vzdělávání neukládá povinnost rozpočtovat výdaje hrazené z příspěvku ze státního rozpočtu, je ale možné je rozpočtovat z důvodu posouzení nákladů na celou akci.

Úplata může být snížena nebo prominuta

- a) dítěti, žákovi nebo studentovi, pokud je společně posuzovanou osobou pro nárok na sociální příspěvek, který pobírá jeho zákonný zástupce nebo jiná oprávněná osoba,

- b) dítěti, žákovi nebo studentovi, pokud má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči a tento příspěvek nebo jeho část je vyplácena, pokud skutečnosti uvedené v písmenu a) a vyplácení příspěvku uvedeného v písmenu b) prokáže řediteli. Úplata v těchto dvou případech tedy nemůže být snížena každému účastníkovi, ale jen dítěti, žákovi nebo studentovi, pokud splňuje uvedené podmínky.

Dále může být úplata snížena:

- a) účastníkům, kteří se účastní více než dvou činností daného školského zařízení,
b) účastníkům, kteří jsou zapsáni k pravidelné činnosti, v případě účasti v dalších činnostech daného školského zařízení.

O snížení nebo prominutí úplaty rozhoduje ředitel. Nemusí přitom postupovat podle správního řádu, protože školský zákon rozhodování o snížení nebo prominutí úplaty již nepovažuje za rozhodování o právech a povinnostech v oblasti státní správy.

Doporučení

Zveřejnit obecná pravidla pro snížení nebo prominutí úplaty, pokud je toto snížení nebo prominutí úplaty podle § 11 odst. 2 a 3 vyhlášky o zájmovém vzdělávání poskytováno a pokud tato pravidla nejsou uvedena v popisu ekonomických podmínek ve školním vzdělávacím programu.

Často kladené otázky

FAQ: Může být úplata snížena nezaměstnaným, kteří se účastní zájmového vzdělávání?

Vyhláška o zájmovém vzdělávání stanoví, kterým účastníkům lze snížit nebo prominout úplatu za zájmové vzdělávání. Ze sociálních důvodů může být úplata snížena nebo prominuta výhradně těm účastníkům, kteří jsou podle školského zákona považováni za děti, žáky nebo studenty. Nezaměstnaní evidentně do těchto kategorií nepatří, úplata jim tedy ze sociálních důvodů snížena být nemůže.

Úplata může být všem účastníkům zájmového vzdělávání snížena i z důvodu, že se účastní více činností, jak stanoví § 11 odst. 4 vyhlášky o zájmovém vzdělávání. Z těchto důvodů může být snížení úplaty poskytnuto všem účastníkům bez ohledu na jejich sociální postavení, věk apod., tedy v tomto případě může být úplata snížena i nezaměstnaným. Snížení úplaty v žádném případě není nárokové!

Za snížení úplaty se nepovažuje případ, kdy úplatu nebo její část za účastníka zaplatí někdo jiný, například obec. Stejně tak se za snížení úplaty nepovažuje, pokud je úplata stanovena odlišně pro různé kategorie účastníků například v závislosti na jejich věku, oboru zájmového vzdělávání apod.

FAQ: Úplatu za zájmové vzdělávání chceme stanovit rozpočtem. Je nutné rozpočtovat výdaje z příspěvku zřizovatele?

Úplatu za zájmové vzdělávání je možné stanovit rozpočtem podle § 12 (pro středisko zájmového vzdělávání), § 13 (pro školní klub) nebo § 14 (pro školní družinu) vyhlášky o zájmovém vzdělávání. Tato vyhláška stanovuje, že do rozpočtovaných výdajů se nezahrnují výdaje poskytované ze státního rozpočtu a současně stanovuje horní mez, o kterou rozpočtované příjmy mohou překročit rozpočtované výdaje. Vzhledem k tomu, že tato mez je stanovena procentem, je zřejmé, že pro dodržení vyhláškou stanovených podmínek ve většině případů vystačíme s rozpočtem bez zahrnutí výdajů hrazených z příspěvku zřizovatele, tedy jen s rozpočtem „přímých“ výdajů.

2.6. Financování školských zařízení zřizovaných územními samosprávnými celky

Ze státního rozpočtu se za podmínek stanovených školským zákonem poskytují finanční prostředky vyčleněné na činnost školských zařízení zřizovaných obcemi nebo svazky obcí, a to na

- platy, náhrady platů,
- odměny za pracovní pohotovost,
- odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- odstupné,
- výdaje na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění,
- přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb,
- ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů,
- výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených,
- výdaje na učební pomůcky, výdaje na školní potřeby a na učebnice,
- a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Finanční prostředky ze státního rozpočtu se poskytují podle skutečného počtu dětí, žáků nebo studentů ve školském zařízení uvedeného ve školních matrikách pro příslušný školní rok, nejvýše však do výše povoleného počtu dětí, žáků nebo studentů ve školském zařízení uvedeného ve školském rejstříku. U střediska volného času a u školního klubu se podle vyhlášky č. 274/2009 Sb., o školských zařízeních, u nichž se nejvyšší povolené počty dětí, žáků a studentů nebo jiných obdobných jednotek vedených v rejstříku škol a školských zařízení neuvádějí [47], se výše povoleného počtu dětí, žáků nebo studentů ve školském zařízení ve školském zařízení neuvádí. Do skutečného počtu se započítávají i cizinci, kterým se poskytuje vzdělávání nebo školské služby za stejných podmínek jako státním občanům České republiky.

Školy a školská zařízení jsou financovány normativní metodou. Republikové normativy stanoví MŠMT a zveřejňuje je ve Věstníku. Bezprostřední dopad na výši příspěvku pro školské zařízení má krajský normativ, který stanoví krajský úřad jako výši výdajů připadajících na jednotku výkonu na kalendářní rok za podmínek stanovených vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů [25]. Jednotkou výkonu je

- ve středisku volného času 1 žák, 1 student, kterému středisko volného času zajišťuje naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti,
- ve školním klubu 1 žák, kterému školní klub zajišťuje naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti, který se zároveň vzdělává v základní škole, v základní škole speciální, v nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídajících ročnících v osmiletém vzdělávacím programu konzervatoře,
- ve školní družině 1 žák, který je přijat k pravidelné denní docházce.

3. Pedagogičtí pracovníci realizující zájmové vzdělávání

3.1. Pedagogičtí pracovníci

Podle § 7 odst. 7 školského zákona vzdělávání ve školách a školských zařízeních zajišťují pedagogičtí pracovníci. Předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém upravuje zákon o pedagogických pracovnících [4].

Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání

Publikace je určena pracovníkům školních družin, klubů a středisek volného času. Je zaměřena na tvorbu vzdělávacích programů školských zařízení pro zájmové vzdělávání.

Strukturovaný popis publikace

<i>Název:</i>	Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání
<i>Autor:</i>	Kolektiv autorů
<i>Rok vydání:</i>	2009
<i>Anotace:</i>	Tvorba vzdělávacích programů školských zařízení pro zájmové vzdělávání – doplněné a rozšířené vydání
<i>Určeno:</i>	Pracovníkům školních družin, klubů a středisek volného času pro práci s mladými lidmi a pracovníky pracujícími s dětmi a mládeží
<i>Distribuce:</i>	info@nidm.cz
<i>Cena:</i>	160 Kč
<i>Ke stažení:</i>	Není k dispozici
<i>Tip:</i>	Pro vedoucí oddílů je určena řada vzdělávacích akcí – více na http://vzdelavani.nidm.cz/